

POLITICA EXTERNĂ A ROMÂNIEI: O COMPARAȚIE ÎNTRE ANII 1980-1990

Roberto Panait, absolvent al specializării Științe Politice, promoția 2020,
email: roberto.panait98@e-uvv.ro

ABSTRACT

The study will present Romania's foreign relations in the 1980s, with states such as: the Soviet Union, the United States of America, Middle Eastern countries and France. It will also discuss what was the external debt. In the second part, we will focus on Romania's foreign policy in the 1990s, during which there were relations with states such as: the Soviet Union, the United States of America, the sub-Saharan states, Hungary, the Republic of Moldova, Central Asian states, but also relations with European and Euro-Atlantic organizations such as: NATO, the European Union or the Council of Europe. Joining them was the main objective for Romania in the first decade after communism. And in the third part of the study, the comparative conclusions that appear from the first two parts will be presented. If the first period was one dominated by the authoritarian system of Nicolae Ceaușescu, the second one wanted Romania to move towards democracy, so our country experienced a new stage in foreign relations. The present study was carried out by qualitative and comparative analysis of specialized articles and books. I wanted to show how Romania's foreign policy evolved, from one period to another, following the change of the political regime in 1989 - the two periods being diametrically opposed.

Keywords: Ceausescu, Communism, Democracy, NATO, Romania

INTRODUCERE

Studiul de față are ca scop prezentarea în mod comparativ a politicii externe a României între anii 1980 și 1990, adică ultimul deceniu în care România a fost sub dominația regimului comunist și primul deceniu în care țara noastră a trecut la democrație. Prima parte a lucrării se va baza pe perioada în care Nicolae Ceaușescu va fi liderul României, iar relațiile externe pe care România le va avea vor fi sub stricta conducerea a acestuia. Studiul dorește să arate eșecul liderului de la București pe scena internațională, din cauza gândirii sale arhaice - care a dus la repingerea de către alte state a României, în final niciunul ne mai dorind să mai aibe legături cu țara noastră. Un alt eșec a fost acumularea acelei datorii externe pe care Nicolae Ceaușescu a trebuit să o plătească. Iar, pentru a realiza aceea plată, populația româniei s-a confruntat cu mari lipsuri. Totul ducând la evenimentele ce au avut loc în decembrie 1989, când, în urma unei revoluții, Nicolae Ceaușescu a fost eliminat de la putere. Ceea de-a doua parte a lucrării se va baza pe îndreptarea României către democrație și către organizațiile

europene și euro-atlantice - acesta fiind principalul obiectiv pe care țara noastră îl avea în primul deceniu de după comunism. În continuare vor mai exista relații și cu alte state, datorită poziției geostrategice a României cu privire la Marea Neagră - un real interes pentru țările străine. Astfel, România a beneficiat în continuare de dialoguri cu alte state. Iar cea de-a treia parte a lucrării se bazează pe formularea concluziilor referitoare la primele două părți, - concluzii care se vor realiza în mod comparativ, pentru a înțelege mai bine diferențele ce au existat între cele două perioade.

RELAȚIILE ROMÂNIEI ÎN ANII '80, PÂNĂ ÎN DECEMBRIE 1989

Relațiile României în anii '80 au avut loc la momentul în care președintele României a fost Nicolae Ceaușescu. Simpatizant al regimului comunist, acesta a reușit să-și impună ideologia, transformând România din Republica Populară România în Republica Socialistă România. Acest demers a avut loc în anul 1965 și s-a sfârșit în 1989, când România a încetat să mai fie sub regimul comunist și s-a îndreptat spre democrație. În decursul anilor '80, președintele

Nicolae Ceaușescu a întreprins relații cu state precum Uniunea Sovietică, Statele Unite sau Țările Arabe și a încercat să inițieze relații și cu Franța, însă toate încercările s-au soldat cu eșec, făcând din România un stat activ pe plan extern.

CONFRUNTAREA IDEOLOGICĂ DINTRE NICOLAE CEAUȘESCU ȘI MIHAIL GORBACIOV

În perioada cât Nicolae Ceaușescu a fost cel care conducea România, acesta a adoptat o serie de reforme, care aveau menirea să aducă un plus societății și, în vizunea multora, acestea erau inovative - însă în final s-au dovedit o minciună. Pe lângă demersurile care au avut loc, a fost promovată o involuție din punct de vedere ideologic. Dacă, la început, măsurile lui Ceaușescu erau văzute ca total în contradicție cu cele luate la Moscova, în timp acestea au devenit din ce în ce mai rudimentare și mai puține, ajungându-se la un moment dat ca regimul comunist din România să fie cel mai fluctuant și înapoiat din întregul spațiu al Europei (Dorin, 2006). În perioada 25-27 mai 1987 a avut loc vizita lui Mihail Gorbaciov în România, la București. Aceasta a reprezentat doar un subterfugiu pentru un așa numit „dialog al surzilor”. Membrii partidului lui Ceaușescu și-au dat silința să mascheze realitatea sumbră și găurile ce existau în sistemul românesc în aceea perioadă, această măsură fiind luată pentru a da impresia că în România lui Ceaușescu totul se desfășoară în condiții foarte bune și că nu există probleme. Liderul de la Moscova urma să fie păcălit și să accepte că Ceaușescu este persoana potrivită pentru funcția de conducător al României și că cetățenii au încredere deplină în acesta (Dorin, 2006).

Cu toate acestea, Gorbaciov a dorit să aibă un dialog cu poporul, dar, contrar eforturilor sale de comunicare, s-a lovit de un zid din partea populației - care era „bine instruită” încă de dinainte, iar dialogul s-a transformat într-un monolog. Printre măsurile luate de Ceaușescu cu privire la lustruirea situației reale din România - a recurs la îndepărtarea din lumina reflectoarelor a așa-zisilor dizidenți (Dan Deșliu, Florica Mitroi, Mircea Dinescu, Iulian Sprâncenatu), care au avut parte de o riguroasă supraveghere. Iar pe Ion Puiu, cel care era lider al tineretului național-țărănesc, l-a arestat în data de 20 mai 1987. Astfel, vizita lui Gorbaciov a fost un eșec, în urma căruia niciunul dintre părți nu a ieșit în avantaj. Cu toate eforturile lui Ceaușescu, liderul de la Moscova și-a dat seama că realitatea în spațiul românesc este alta și a ajuns la concluzia că regimul este unul rudimentar și învechit,

iar liderul de la București trăiește în propria-i realitate care este cu totul diferită de ceea ce a observat el. În concepția lui Gorbaciov, regimul din România nu are nicio perspectivă cu Nicolae Ceaușescu la conducerea sa - astfel, a început să-i simpatizeze și să-i sprijine pe cei ce erau adversarii liderului de la București. Printre cei favorizați s-au regăsit personalități ca Silviu Brucan sau generalul Nicolae Militaru (Dorin, 2006).

Fiind mai tot timpul atacat în ceea ce privește declinul economic și stagnarea din punct de vedere ideologic, Nicolae Ceaușescu va răspunde printr-o campanie dură ce se îndrepta spre cei ce respingeau scopurile socialismului - acestea petrecându-se la finalul anilor '80. Prin realizarea devreme a reformelor, Ceaușescu era de părere că România era un model pentru ceilalți. Discursul prezentat de liderul de la București la CPEx din aprilie 1988 rămâne emblematic din acest punct de vedere. În ciuda multitudinii de reforme adoptate, nivelul de trai a scăzut în anii '80. Din cauza practicării politicii orgolioase de industrializare, s-a ajuns la creșteri imense ale datoriilor externe - de la 3,6 miliarde de dolari în 1977, la fabuloasa sumă de 10,2 miliarde de dolari în anul 1981. Principalul efect al acestei datorii externe a fost promovarea politicii de mobilizare a cetățenilor, cu scopul de a plăti acea taxă. Această ultimă reformă a fost fatală pentru partid, deoarece a rupt orice legătură existentă la acel moment dintre clasa muncitoare și puterea statului. Odată cu această reformă, s-a deschis drumul evenimentelor ce vor avea loc la sfârșitul anilor '80 (Dorin, 2006).

PERESTROIKA ȘI GLASNOST

Principalele două reforme pe care Mihail Gorbaciov le-a adus în discuție și pe care dorea să le implementeze în toate statele comuniste din Europa se numeau Glasnost și Perestroika. Primul termen înseamnă „Deschidere”, a fost introdus de Gorbaciov în a doua jumătate a anilor '80 și viza viața civilă din URSS și instituțiile guvernamentale ale sovieticilor. Cel de-al doilea termen însemna „Restructurare” - prin intermediul acesteia se credea că se poate micșora corupția la vârful Partidului Comunist și tempera abuzul de putere (Boerescu, 2018).

Aceste două reforme, mai ales Perestroika, pot fi văzute prin două moduri: primul fiind poziția adoptată de partidul comunist din România, care a fost una ostilă, trecătoare de la indiferență la atacul direct asupra reformei. A doua poziție s-a referit la gradul de înțelegere și acceptare a cetățenilor României cu privire la Perestroika (Cătănuș, 2015).

Respingerea ideilor lui Gorbaciov din partea lui Ceaușecu a devenit clară o dată cu vizita liderului de la Moscova la București, din 25-27 mai 1987. Liderul de la București arunca săgeți către Uniunea Sovietică ori de câte ori avea ocazia. Atacul era unul discret, fără menționarea numelui adversarului, iar acuzația principală era aceea că socialismul nu poate fi realizat după concepții dogmatice (Cătănuș, 2015). Numărul atacurilor s-a înmulțit în anul 1989. În primă fază, Ceaușecu era preocupat să ascundă de ochii lumii reformele propuse de Perestroika, apărându-și propriile idei și concepții asupra socialismului. Ideea existenței unui sector privat pentru economie era total respinsă în viziunea liderului din România și criticată aspru. Criticate sunt și statele care au acceptat condițiile restructurării pe plan ideologic, social, și economic. Liderul de la București susținea că activitățile economice trebuie îmbunătățite, dar societatea trebuie să avanseze, nu să stagneze, iar revenirea la formele capitaliste nu este soluția cea bună (Cătănuș, 2015).

Contrar ideilor Partidului, societatea României avea un alt punct de vedere asupra reformelor prevăzute de Perestroika. Această percepție din partea cetățenilor era una destul de surpinzătoare, deoarece majoritatea ideilor venite dinspre Uniunea Sovietică erau, de cele mai multe ori, primite cu ostilitate. Acest lucru s-a schimbat radical în ultima perioadă de comunism în România, când societatea îmbrățișa mult mai ușor ideile lui Mihail Gorbaciov - văzând în acesta pe cel ce va îndrepta lucrurile într-un mod pozitiv în România. În ciuda încercărilor Partidului de a ascunde toate informațiile ce intrau în țară despre acest subiect, societatea avea, bine conturată, o idee despre ce înseamnă Perestroika și Glasnost și ce prevăd cele două. Principalele surse de informare veneau din partea emisiunilor de televiziune din Bulgaria, a Radio Moscova, sau pe baza materialelor puse la dispoziție de ambasada sovietică (Cătănuș, 2015). Principalul sprijin a lui Mihail Gorbaciov în România îl reprezentau intelectualii (academicieni, scriitori, artiști). În perioada când liderul de la Kremlin a vizitat spațiul românesc, la ambasada sovietică de la București s-au trimis scrisori din partea cetățenilor români, însă nu se știu detalii despre ce ar putea fi trecut în interiorul acelor scrisori. Era binecunoscut faptul că cetățenii români trimiteau memorii - unele ajungeau, altele nu la liderul de la Kremlin, prin intermediul ambasadei sovietice din București (Cătănuș, 2015). Un exemplu ar fi Ion Puiu, care era fost membru al Tineretului Național Țărănesc - dar inițiativa lui de a trimite o scrisoare lui Mihail Gorbaciov s-a soldat cu esec, fiind prins și arestat (Cătănuș, 2015).

În concluzie, putem afirma că cele două reforme, Perestroika și Glasnost, doreau să aducă îmbunătățiri la nivel social, economic și să ducă la o mai bună organizare statală - ideea principală fiind încheierea unei noi convenții între stat și cetățeni. Însă, din cauza convingerilor persoanelor ale unor lideri politici aflați la putere în acel moment, acest lucru nu a putut fi posibil (cazul României) - cu toate că în rândul populației existau voci care doreau acest lucru; părerile acestora nu au fost luate în considerare, singura decizie aparținându-i lui Ceaușecu.

RELAȚIILE ROMÂNNO-EGIPTENE ÎN ANII '80

Relațiile diplomatice ale României cu țările arabe au continuat să progreseze și în anii '80. Ne putem referi în special la relațiile cu Egiptul - care au continuat pe un făgaș pozitiv, cu toate că, în octombrie 1981, președintele Anwar Sadat a fost asasinat. Cel ce îi va urma, Muhammad El Saed Hosni Mubarak, nu va încheia dialogul cu România - din contră, era încă în relații bune cu clasa politică de la București, pe care o vizitase cu diferite ocazii; aceste vizite au avut loc între anii 1979-1980 (Păiușan-Nuică, 2017). Acest lucru este unul destul de interesant - dat fiind faptul că Egiptul rupsesse orice fel de legătură cu Uniunea Sovietică în 1977 și începuse dialogul cu Statele Unite. Cu toate că și România era condusă de un regim comunist, la acea vreme relațiile diplomatice cu Egiptul încă mergeau înainte. Egiptul era privată de a mai participa la orice întâlniri sau tratative între statele arabe, singura excepție fiind Arabia Saudită. Aceasta era consecința cooperării cu Statele Unite. Egiptul mai avea bune relații cu Iugoslavia, statele occidentale sau cu statele ce s-au desprins de Blocul estic comunist. Iar ca această așa numită izolare să nu fie prea puternică, rolul României în mediere era unul fundamental pentru Egipt. Nicolae Ceaușescu avea în plan să-și întărească rolul său de mediator în Orientul Mijlociu. Însă acest lucru nu mai era posibil din cauza influenței Statelor Unite - astfel, de la an la an, rolul liderului de la București era într-o continuă scădere. Vicepreședintele Mubarak a avut o întâlnire cu Nicolae Ceaușescu în data de 11 septembrie 1980, la București, unde au discutat despre problemele ce existau în Orientul Mijlociu, și despre etapa în care se aflau relațiile româno-egiptene (Păiușan-Nuică, 2017).

După ce aramata siriană s-a retras din Sinai, în 1982, Egiptul a dorit reluarea relațiilor economice și diplomatice cu țări precum Irak, Iordania, Siria etc.

Prima vizită a lui Hosni Mubarak la București, din poziția de președinte al Egiptului, s-a petrecut în septembrie 1982. Liderul țării africane dorea ca România să creeze o cale prin care să poată redeschide dialogul cu Uniunea Sovietică și cu alte state comuniste, dar și cu statele arabe. O altă cerință a fost pe plan economic: dobândirea unor credite din partea României. Creditele acestea nu erau de ordin financiar, ci era vorba de instalații petroliere, drumuri, fabrici sau locuințe (Păiușan-Nuică, 2017). Nicolae Ceaușescu, prin influența pe care o avea în câteva state arabe, a încercat să refacă relațiile diplomatice și economice ale acestora cu Egiptul. Mubarak era conștient de lobby-ul pe care România îl făcea în favoarea țării sale; acest lucru umplea un gol lăsat liber în momentul ruperii dialogului cu statele arabe și cu cele din estul Europei. Liderul de la București afirmase că în acel moment doar crearea unui stat palestinian era o soluție în calmarea situației din Orientul Mijlociu - încheierea acordurilor de la Camp David fiind doar un pas în stoparea neînțelegerilor din lumea arabă. Această afirmație era susținută de Nicolae Ceaușescu în vizitele sale în Iordania, Kuwait, Siria sau Liban (Păiușan-Nuică, 2017).

În perioada 1983-1985, influența liderului român începea să se diminueze - din cauza Statelor Unite și a Uniunii Sovietice, dar și a gândirii arhaice și orgolioase a acestuia. În 1985, egiptenii au realizat că ideile liderului de la București sunt din ce în ce mai nerealiste, acesta neputându-se adapta la o lume în continuă schimbare. Însă relațiile diplomatice au continuat să existe, deoarece existau interese de ambele părți. La sfârșitul lui 1986, Hosni Mubarak făcea o vizită în România, pentru a semna un acord prin care statul român acorda 200 de milioane de dolari statului egiptean. Relațiile româno-egiptene au fost mai puțin importante pe parcursul anilor '80, Nicolae Ceaușescu dorind, în continuare, să fie mediator în lumea arabă. Planul său a fost benefic pentru Egipt, la fel ca și ajutorul de ordin financiar primit între anii 1981-1989 (Păiușan-Nuică, 2017).

ROMÂNIA ȘI STATELE UNITE

Relațiile diplomatice cu Statele Unite în anii '80 au început o dată cu numirea în fruntea statului a lui Ronald Reagan. Conducerea din România saluta alegerea lui Reagan ca președinte al SUA, deoarece se considera că dialogul României cu republicanii era unul mult mai bun. Președinți ca Nixon și Ford, ambii membri ai Partidului Republican, au și vizitat

țara noastră, pe când președintele Jimmy Carter - reprezentant al Partidului Democrat - nu făcuse nicio vizită României pe perioada mandatului său de președinte; relațiile cu țara noastră au fost mult mai puțin vizibile. În mai 1981, România a definitivat mai multe contracte cu companii din America. Această apropiere s-a datorat și interesului din partea SUA asupra dezvoltării României din punct de vedere al aviației - în special ramura ce se ocupa de construcția de aeronave destinate zborurilor civile. În aceeași perioadă, România se bucura de „Clauza națiunii celei mai favorizate” din partea Statelor Unite, care a fost prelungită până în 1983. Acest lucru se petrecea din cauza susținerii administrației americane. Însă lucrurile începeau să se schimbe, din cauza încălcării drepturilor și libertăților cetățenești de către puterea de la București. Acea perioadă a fost una în care cultul personalității, exercitat de Nicolae Ceaușescu, s-a accentuat, ajungând la un nou nivel. În care singura autoritate era reprezentată de dictatorul român. O altă consecință a pierderii încrederii de către România din partea Statelor Unite a fost împotrivirea la reformele aduse de Mihail Gorbaciov - în momentul în care a devenit secretar general al PCUS. Printre reforme s-au regăsit: pacea mondială, dezarmarea sau destinderea - acestea fiind practici ce aveau reușită în regimurile democratice și erau opusul cultului personalității practicat de dictatorul Român (Mărcău și Ciorei, 2011). În anul 1983, George W. Bush, vicepreședinte în acel moment, a realizat o vizită în Ungaria și România. Odată ajuns la București, a avut o întâlnire cu Nicolae Ceaușescu. În cadrul acesteia, s-a discutat despre cât este de important să se respecte drepturile și libertățile cetățenești, și despre dreptul la emigrație. Pentru ca astfel de demersuri să aibă loc, trebuia să se recurgă și la fapte, nu doar la vorbe și promisiuni. Cu toate că relațiile Partidului Comunist Român nu administrația Bush nu erau așa avansate, din cauza lipsei de interes a liderului de la București față de cerințele americanilor - George W. Bush, după ce a părăsit România, a continuat să susțină relațiile de ordin politic, economic și cultural: atât față de România, cât și față de Cehoslovacia și Bulgaria - țări care nu respectau drepturile și libertățile cetățenești (Mărcău și Ciorei, 2011).

În anul 1985, practicarea cultului personalității, exercitat de Nicolae Ceaușescu, era în continuă creștere, iar acest proces nu avea să se sfârșească vreodată. Liderul de la București nu avea de gând să renunțe la această practică, deoarece nimeni nu i se putea împotrivi - el dictând tot ce se întâmpla în țară

din 1965 (momentul în care a devenit președinte). Membrii propriului partid erau destul de des schimbați, singurii care își păstrau funcțiile fiind soția sa, Elena Ceaușescu, și fiul său, Nicu Ceaușescu. Picătura care a umplut paharul a fost refuzul lui Nicolae Ceaușescu de a recunoaște grupurile religioase și distrugerea bisericilor Vacaret și Mihai Vodă, construite în 1724, respectiv 1591. Această ultimă măsură i-a înfuriat pe credincioși. Astfel, reprezentantul administrației Statelor Unite de la București a afirmat că, în România, drepturile omului sunt îngădite, iar o eventuală relaxare nu era posibilă la acel moment; pentru ca România să-și poată menține „Clauza”, trebuia să înceapă demersuri prin care drepturile omului să fie respectate (Mărcău și Ciorei, 2011). Pe 5 februarie 1988, John C. Whitehead venea în România, la insistențele președintelui Reagan - iar cât timp a fost oaspete în țara noastră și-a dat seama că drepturile și libertățile erau încă încălcate. După plecarea acestuia, Nicolae Ceaușescu a realizat că menținerea „Clauzei” însemna relaxarea măsurilor față de creștini, de evrei și de unguri. Astfel, liderul de la București a transmis Statelor Unite să se stopeze Clauza națiunii celei mai favorizate, dar relațiile diplomatice cu SUA să nu se degradeze. Astfel, timp de 1 an și jumătate, dialogul româno-american s-a răcit, neexistând un alt moment notabil. Ultima știre care s-a vehiculat în Statele Unite, din timpul perioadei Ceaușescu, a fost pe 25 decembrie 1989, când radiourile și ziarele anunțau faptul că Nicolae Ceaușescu împreună cu soția sa au fost lichidați în urma unui proces militar, iar pentru România începea o nouă etapă (Mărcău și Ciorei, 2011)

RELAȚIILE ROMÂNIEI CU FRANȚA

În perioada în care Nicolae Ceaușescu a fost președintele României, relațiile cu Franța au fost slab dezvoltate - prima vizită a liderului român în Franța fiind abia în 1970. După care, dialogul dintre cele două state a fost aproape inexistent. Un moment care putea să redeschidă dialogul româno-franceza fost vizita președintelui Valéry Giscard d'Estaing la București. Însă, mult așteptata întâlnire nu avea să ajute dezvoltarea relațiilor dintre cele două state. Cu toate acestea, Nicolae Ceaușescu este invitat, la rândul său, să viziteze Franța. Invitația a fost acceptată, iar, pe 23 iulie 1980, liderul român, împreună cu o delegație, au aterizat pe aeroportul Orly din Paris. Șederea lui Ceaușescu în Franța s-a desfășurat între 23 și 26 iulie (Sadovsky, 2019).

Delegația română, în frunte cu Nicolae Ceaușescu, a fost întâmpinată la aeroport de președintele francez, alături de soția sa. La Orly se mai aflau personalități din escorta președintelui Valéry Giscard d'Estaing, dar și Corneliu Mănescu - ambasadorul României la Paris. De la aeroport, liderul român a fost condus la Palatul Marigny, unde avea să locuiască pe perioada vizitei sale. Tot aici au avut loc și primele discuții oficiale. Unul dintre principalele subiecte aduse în discuție a fost invazia armatei Uniunii Sovietice în Afganistan. Această temă i-a fost incomodă președintelui român. Cel francez a mai discutat despre perioada 1975-1980, când volumul de schimburi economice între România și Franța s-a dublat. Și a salutat hotărârea luată de Comunitățile vest-europene, prin care se încheia un acord economic cu România, la doar două zile după vizita din Franța (Sadovsky, 2019). În cea de-a doua zi, s-a discutat despre acorduri ce țin de partea economică, liderul român purtând o conversație cu personalități ce reprezentau companii precum Air Industrie, Renault, Citroën etc. Nicolae Ceaușescu era foarte interesat să discute cu firmele ce aveau caracteristici petroliere și maritime. Le-a invitat să foreze și să exploateze zăcămintele de petrol din în Marea Neagră - o astfel de decizie fiind o premieră. Deși liderul român era foarte interesat să pornească un dialog cu firmele franceze, a trebuit să se mulțumească cu un monolog, deoarece companiile nu arătau un interes foarte mare. Astfel, ziua de 24 iulie a fost un adevărat eșec pe plan economic - niciun acord nu a fost adoptat (Sadovsky, 2019). Astfel, întreaga vizită a liderului de la București în Franța a fost un eșec din punct de vedere diplomatic; pe perioada ei, nici măcar un acord nu a fost semnat - totul fiind doar o discuție amicală. Astfel, relațiile româno-franceze intrau într-un nou con de umbră.

După ce președintele Valéry Giscard d'Estaing și-a terminat mandatul, în locul său a venit François Mitterrand. Această schimbare a avut efect și pentru România, deoarece noul președinte francez a criticat în repetate rânduri politica lui Nicolae Ceaușescu. Anul 1989 a fost un an tensionat în relațiile româno-franceze. Încă de la începutul anului, Franța va aduce acuze la adresa României. Astfel, pe 21 februarie 1989, Parlamentul European elaborează o dezbateră ce privea situația drepturilor omului din România. În aceeași lună, premierul Michel Rocard solicită ONU să ancheteze țara noastră cu privire la respectarea drepturilor omului. În martie 1989, liderului de la București îi este adresată „Scrisoarea celor șase”, prin care se aduc acuze la adresa politicii Partidului

Comunist Român și cultului personalității practicat de Nicolae Ceaușescu. Francezii anulează întrunirea comisiei mixte ce privea domeniul economic franco-român. În 1 iunie, președintele Mitterand susține „scrisoarea celor șase”, criticând nerespectarea drepturilor omului în România (Chivochi, 2015). Pe 25 octombrie, Mitterand ține un discurs în fața Parlamentului European de la Strasbourg, în care își declară îndoiala cu privire la menținerea lui Nicolae Ceaușescu în fruntea României și după 1990, dacă nu începe să adopte mai multe reforme politice. Pe 6 decembrie 1989, președintele Mitterand are o întâlnire cu Mihail Gorbaciov, liderul Uniunii Sovietice, la Kiev - la care se discută și despre problema României și înlăturarea lui Nicolae Ceaușescu din fruntea țării. La nu mai puțin de trei săptămâni după întâlnirea dintre cei doi lideri politici, Ceaușescu era înlăturat de la putere. S-a vorbit despre o implicare a francezilor în procesul de înlăturare a liderului român din fruntea statului, însă niciodată aceste speculații nu s-au concretizat și nu au fost dezvăluite publicului - totul fiind învăluit în mister (Chivochi, 2015).

DATORIA EXTERNĂ A ROMÂNIEI

În prima parte a anilor '80 a avut loc o mare criză economică, amplificată în toată lumea - fiind pentru prima dată când o astfel de criză devine mondială. Peste 30 de state au suferit de pe urma crizei. Aceasta consta în creșterea datoriei externe a unor state care se împrumutaseră - datoria recalculându-se și devenind mai mare. Printre țările afectate s-a regăsit și România, unde situația a fost agravată de slăbiciunile de pe plan intern - din cauza guvernării deficitare a lui Nicolae Ceaușescu (Georgescu, 2018). În 1980, România ajunsese să aibă datorii într-un procent de 69% față de creditorii comerciali. Prin trecerea de la creditorii guvernamentali la cei comerciali, statul care a făcut împrumutul avea un termen de înapoiere a sumei mai mic și o dobândă mai mare. România a ajuns, la sfârșitul lui 1980, să aibă un procent de 43% din datorii către creditorii comerciali, pe care trebuia să le plătească în decurs de un an (Mărcău și Ciorei, 2011). Pentru a ajusta plățile datoriei externe ca să ajungă la costuri acceptabile - pentru statele care aveau probleme (cazul Poloniei sau Ungariei), băncile internaționale au început să acorde credite comerciale pe perioade scurte de timp. Această facilitate nu s-a aplicat și pentru România, din cauza unor erori făcute de autoritățile române: băncile internaționale și-au pierdut încrederea în țara noastră și au întrerupt

acordarea oricărui credit. La finalul lui 1981, datoria României ajungea la 11 miliarde de dolari, către aproape 300 de bănci din occident, unele din Uniunea Sovietică și din Orientul Apropiat. La începutul lui 1982, țara noastră a negociat cu o asociație de 9 bănci din 6 țări occidentale: la negociere au participat și oficialii ai FMI - dar doar ca observatori. Discuțiile s-au întins pe mai multe luni - însă nu s-a ajuns la niciun consens, cererea statului român, de 3 miliarde de dolari, fiind mult prea mare. Tot ce a putut obține România a fost o tranșă simbolică de 10 milioane de dolari, pe 21 iunie 1982 (Georgescu, 2018). Pentru a se putea plăti acea datorie, a trebuit să se facă sacrificii enorme, iar partea dificilă a trebuit suportată de populație. Aceasta s-a confruntat cu multiple lipsuri, precum accesul la anumite servicii, lipsa de alimente sau produse de larg consum. Încă din 1981, s-au raționalizat unele alimente, precum laptele, pâinea, zahărul sau carnea. În 1982, s-a recurs la limitarea energiei electrice, practică ce a fost menținută până în 1989. Aceste măsuri extreme au fost menținute până în 1989, când Nicolae Ceaușescu anunța că întreaga datorie externă, de 21 de miliarde de dolari, a fost plătită (Tismăneanu, 2006).

ROMÂNIA FAȚĂ DE RĂZBOIUL DINTRE IRAN ȘI IRAK

După ce, în 1975, Iranul și Irakul reușesc să ajungă la un acord cu privire la granițele statelor din zona râului Shat al-Arab, conflictul dintre cele două state se aplanează. Acordul a fost acceptat de irakieni în urma insistențelor reprezentanților partidului Ba'ath, care susțineau regimul de la Teheran, de a-l convinge pe președintele Irakului să semneze acel acord. În urma semnării, armata Iranului a părăsit teritoriul irakian. Pe plan intern, armata irakiană a arestat și ucis membrii partidului Shat al-Arab, pentru cooperarea cu Iranul. În 1979, președintele irakian Bakr renunță la funcția sa, deoarece se confrunța cu probleme de sănătate destul de grave - iar în locul său vine la putere Saddam Hussein, cel care va relua conflictul cu Iranul, ducând Irakul în cea mai întunecată perioadă din existența sa (Holcă-Nistor, 2018).

Poziția României cu privire la conflictul irako-iranian a fost una neutră. Era bine știut faptul că țara noastră avea relații bune cu ambele state implicate în război. Pe întreaga perioadă a conflictului, România a primit în repetate rânduri informații de la diplomații români de la Bagdad despre desfășurarea conflagrației. Cu câteva luni înainte de a începe conflictul, a existat un dialog între liderul irakian și Nicolae Ceaușescu, în urma căruia liderul de la București a dorit să aplaneze

potențialul război pe calea pașnică. În urma poziției României față de războiul irako-iranian, țara noastră a avut de câștigat pe partea de exporturi de produse - necesare atât pentru Irak, cât și pentru Iran. La nu mai puțin de o lună de la începerea conflictului, Saddam Hussein îi transmitea lui Nicolae Ceaușescu, printr-o scrisoare, motivațiile pe care armata irakiană le-a avut pentru izbucnirea incursiunilor de la granița dintre Irak și Iran (Holcă-Nistor, 2018). Deși România și-a declarat poziția neutră față de război, în urma asaltului israelian asupra reactoarelor irakiene din iunie 1981, a luat atitudine prin ambasadorul Teodor Marinescu. Acesta a luat legătura cu Consiliul de Securitate al Organizației Națiunilor Unite, subliniind neliniștea României în urma evenimentelor din Orientul Mijlociu (Holcă-Nistor, 2018). La doi ani după începerea războiului irako-iranian, un raport din partea CIA arată că România a furnizat echipamente militare și armament Irakului, valoarea acestora ajungând la suma de 850 milioane de dolari. Această afirmație a fost susținută și de o scrisoare emisă în 1984 de către fostul președinte Richard Nixon, al Statelor Unite, prin care își declara mulțumirea față de cooperarea dintre autoritățile de la București cu John Mitchell și John V. Brennan (ambii oficiali ai administrației președintelui american), cu privire la realizarea de echipament militar și de uniforme pentru armata irakiană. Un fapt care atestă relațiile foarte bune dintre România și Irak în perioada 1980-1988 este desfășurarea vizitelor oficialilor români în Irak. În 1982, liderul român Nicolae Ceaușescu efectua o vizită la Bagdad. Iar aceste vizite au fost finalizate cu acorduri între cele două state, ce priveau sfera economică, a transporturilor sau a dezvoltării tehnologice. Cu toate că atât liderul de la București, cât și oficialii ai acestuia, au vizitat Irakul, președintele Saddam Hussein nu a onorat niciodată invitația de a vizita România (Holcă-Nistor, 2018). În mai 1984, Nicolae Ceaușescu a încercat să-l convingă pe președintele irakian să oprească bombardamentele asupra Iranului, măcar pentru o perioadă - pentru a găsi o metodă prin care să înceapă un dialog între cele două state, pentru a se pune punct întregului conflict. Situația a început să se mai calmeze în 1987, când Organizația Națiunilor Unite a adoptat Rezoluția 598, în urma căreia cele două state implicate în conflict erau împinse să încheie războiul și să ia calea dialogului. În 1988, cele două state își opresc ofensiva una împotriva celeilalte și ajung la un punct comun (Holcă-Nistor, 2018). Această pace între Iran și Irak a fost primită foarte bine din partea guvernului României, în ideea continuării relațiilor dintre România și Irak.

În concluzie, România a avut implicații în războiul irako-iranian - fiind, în cea mai mare măsură, de partea Irak-ului. Motivele au fost în primul rând economice: se dorea sporirea relațiilor cu încă un stat din lumea arabă și menținerea clauzei celei mai favorizate națiuni, din partea SUA - pe care țara noastră o primise în 1975 la Helsinki. Statele Unite au fost tot de partea Irak-ului în conflictul pe care l-a avut cu Iranul (Holcă-Nistor, 2018).

RELAȚIILE ROMÂNIEI ÎN ANII '90

După evenimentele din decembrie 1989, când președintele român Nicolae Ceaușescu și soția sa Elena Ceaușescu au fost lichidați, România a ieșit de sub dominația comunistă - îndreptându-se spre democrație, spre vestul Europei. Principalul obiectiv al României a fost aderarea la structurile europene. Relațiile diplomatice cu țara noastră în anii '90 au prezentat un interes pentru unele state, din motive geopolitice - vecinătatea României cu Marea Neagră fiind un coridor între Europa de Vest și Asia.

RELAȚIILE ROMÂNNO-SOVIETICE DUPĂ 1989

După anul 1989, blocul comunist sovietic s-a prăbușit, fiecare stat care a fost o dată membru al acestuia putând să-și aleagă singur viitorul. Era clar că centrul fostului URSS va fi Rusia. În România încă se va mai simți o influență sovietică, cu toate că, în urma evenimentelor din decembrie 1989, comunismul a fost "înlăturat" (Atanasiu, 2018).

Astfel, s-a ajuns la un cadru bilateral de cooperare între România și URSS. Un prim demers are loc în aprilie 1991, când cele două state încheie un tratat de cooperare, prietenie și vecinătate. În acest tratat este menționat faptul că România și Uniunea Sovietică nu vor face parte din componența unei alianțe care le-ar putea face să lupte una împotriva celeilalte. La numai câteva luni, URSS s-a prăbușit. Iar tratatul nu a putut intra în vigoare, deoarece Parlamentul României nu a omologat actul - însă a existat această dorință de a se accepta acel tratat. Din acest eveniment putem trage concluzia că în spațiul românesc încă mai existau influențe sovietice la nivelul conducerii României în acel moment. Principalul efect al semnării aceluia act ar fi fost imposibilitatea României de a adera la NATO ca țară membră. În jumătatea a doua a anului 1991, relațiile româno-ruse sunt influențate de conflictul din fosta Iugoslavie și declarația de independență a Republicii Moldova (Atanasiu, 2018). Tot la începutul anilor '90, România a încercat să-și

consolideze relațiile cu Rusia, din cauza temerii țării noastre ca nu cumva să existe cândva un conflict între cele două. În cele din urmă, tratatul a fost semnat, dar Rusia a refuzat să menționeze că este de acord cu condamnarea pactului Ribbentrop-Molotov și cu clarificarea problemei ce ține de tezaurul românesc. Între 1992-1993, relațiile dintre România și Rusia au fost mai încordate, dat fiind că în conflictul din Transnistria s-au aflat în tabere adverse. Punctul final în relațiile bilaterale dintre cele două state s-a produs când România a aderat la Programul pentru Pace al NATO, în 1994, și a semnat parteneriatul strategic cu SUA, în 1997. Reiese că România s-a îndepărtat de Rusia și a îmbrățișat modelul democratic, lăsând în urmă ideologia comunistă (Atanasiu, 2018).

ROMÂNIA ȘI SUA ÎN ANII '90

Relațiile româno-americane pot fi văzute și ca un interes al Statelor Unite pentru Marea Neagră și implicațiile sale geopolitice. Din acest fapt, România trebuia să se dezvolte pe plan economic și să se orienteze spre integrarea europeană. În ceea ce privește interesul pentru Marea Neagră și securitatea spațiului pontic, a altor state, nu este o noutate: încă din 1980, Uniunea Sovietică, până să nu se destrame, a manifestat un interes pentru Marea Neagră. Însă, după evenimentele din 1989, România s-a îndepărtat de fostul bloc comunist, îndreptându-se spre occident - care începuse să se extindă, prin Comunitatea Europeană, și în fostele state comuniste din Europa de Est. Poziția geopolitică a României i-a oferit un potențial mai mare de a deveni membră a Uniunii Europene și NATO (Lucinescu, 2012).

Pentru SUA, spațiul regional pontic însemna un coridor între politica americană și cea din Asia Centrală. În iulie 1997 s-a încheiat un Parteneriat Strategic între România și Statele Unite, în urma vizitei președintelui Bill Clinton la București. Parteneriatul prevedea ca relațiile dintre cele două state să devină mai solide. S-a ajuns la încheierea unui astfel de tratat datorită intereselor ambelor țări. S-a ajuns la un sistem complex de colaborare și susținere a păcii și stabilității în Europa de Est. Relațiile bilaterale româno-americane prevedeau următoarele: să existe o colaborare pentru menținerea securității regionale, creșterea colaborării pe plan economic, intensificarea schimburilor comerciale, cooperare din punct de vedere militar și eliminarea riscurilor ce nu se supun convenției originare. Tot în urma orientării pro-americane, România trebuia să participe la conflictele armate din Afganistan și Iran.

În urma acestor acțiuni, țara noastră beneficia de unele facilități din partea armatei Statelor Unite, cu caracter strategic (Lucinescu, 2012).

RELAȚIILE MILITARE ALE ROMÂNIEI CU ȚĂRILE SUBSAHARIENE DUPĂ 1989

După evenimentele din 1989, România a trecut de la un stat comunist la un „stat tampon”. Relațiile țării noastre au avut de suferit, deoarece vechile acorduri cu partenerii de dinainte de revoluție au intrat într-un con de umbră, interesele României îndreptându-se spre alte state. Ca de exemplu, relațiile militare cu țări din lumea a treia au scăzut: dacă România era până în acel moment unul dintre principalele state care asigurau armament pentru țările din Orientul Mijlociu, în anii '90, state precum China au prezentat interes, luând locul României (Popescu, 2017). Prima misiune militară a României după 1989 în zona subsahariană s-a petrecut în Somalia, în cadrul acțiunii UNOSOM II (United Nations Operation în Somalia). Această operațiune a avut scop umanitar și a constat în combaterea foametei și conflictelor dintre clanurile rivale din Somalia. O altă acțiune s-a desfășurat între 9 martie și 15 aprilie 1994, de această dată în Kigali, capitala Rwandei, iar ofițerii români au ajutat la repropierea națională și revenirea în țară a refugiaților (Popescu, 2017). În intervalul 17 mai 1995 - 1 iulie 1997, România a participat, în Angola, la monitorizarea retragerii trupelor cubaneze care susțineau UNITA (Uniunea Națională pentru Independența Totală a Angolei) și la dezarmarea civililor. Iar în intervalul iunie 1997- februarie 1999, un număr de 150 de militari români au luat parte la menținerea păcii din Angola (Popescu, 2017).

În concluzie, după 1989 România a participat în teatre de operațiune în țări subsahariene, câștigând experiență și crescându-i imaginea pe plan internațional. Încă un lucru ce trebuie menționat este că toate aceste misiuni au fost desfășurate de NATO și ONU. Iar susținerea acestor acțiuni de către România i-au crescut șansele ca pe viitor să devină membră a organizațiilor europene și euro-atlantice.

RELAȚIILE ROMÂNIEI CU STATE DIN ASIA CENTRALĂ

În anii '90, relațiile dintre România și țări precum Uzbekistan, Turkmenistan sau Kazahstan au devenit din ce în ce mai pronunțate. Accentuarea relațiilor se datorează poziției geopolitice a României pe coasta Mării Negre, ea reprezentând un coridor pentru ca piața europeană să aibă acces la petrol și gaze naturale

din Marea Caspică. Acest fapt reprezintă un avantaj pentru statele europene - să nu mai fie nevoite să depindă de resursele naturale din Rusia. În anii '90, unul din principalele motive ale politicii externe din România a fost redeschiderea „Drumului Mătăsii”. Pentru ca această intenție să se realizeze, țara noastră a devenit membră a TRACECA (Coridorul Interanțional de Transport Europa-Caucaz-Asia), care se ocupa de schimburi economice între Europa și Asia. Această decizie a ajutat România să devină membră NATO și a Uniunii Europene. România a avut relații diplomatice cu toate statele din Asia Centrală: în anul 1992 s-a înființat ambasada română la Kazahstan, fiind urmată de cea din Turkmenistan în 1993, iar în 1995 s-a înființat și cea din Uzbekistan. Primele două țări menționate au avut, la rândul lor, ambasade în România, iar ce-a de-a treia țară intenționa să deschidă o reprezentanță diplomatică (Marin, 2013). Alte argumente care arată strânsa legătură dintre țara noastră și statele Asiei Centrale sunt vizitele pe care președinții Turkmenistanului și Kazahstanului (1994, respectiv 1998) le-au efectuat în România. Iar președintele român Emil Constantinescu, la rândul lui, a efectuat o vizită în Kazahstan, în 1999 (Marin, 2013).

ROMÂNIA ȘI UNGARIA

Relațiile româno-ungare au respectat întotdeauna prevederile trecute în Tratatul de la Trianon din 1920, iar, din această cauză, dialogul dintre cele două state a fost îngreunat. Un alt obstacol l-a reprezentat „problema Transilvaniei”, care, având o populație de nu mai puțin de 1,4 milioane de maghiari, era văzută de Ungaria ca teritoriu al propriei țări. Cu toate că trecutul dintre cele două state a fost unul dificil, reușim să percepem existența unor relații bilaterale, după evenimentele din 1989. Prima etapă, care se mai numește „etapa de tranziție”, se adresează perioadei 1990-1996. În anul 1990 au existat unele acorduri între cele două state, ce se refereau la aspecte culturale și militare, iar în 1991 s-a semnat acordul „Open Skies”, prin care se estima forța și dispoziția forțelor militare opuse. Tot la începutul anilor '90 au existat tensiuni între cele două state, privind episodul de la Târgu Mureș, din 1990, și care avea dimensiuni interetnice (Vădean, 2011). Relațiile dintre România și Ungaria au mai avut de suferit și din cauza excluderii, de către România, a partidelor PRM și PUNR din guvernul de coaliție, între anii 1994-1995 (Vădean, 2011).

Cea de-a doua etapă a fost cea a „reconcilierii istorice”, care se traduce prin cooperarea dintre cele

două state. Aceasta a fost posibilă și datorită venirii la putere a partidului socialist în Ungaria, avându-l în frunte pe Gyula Horn. În septembrie 1996, România și Ungaria au semnat un tratat de bună vecinătate. O astfel de decizie trebuia luată, pentru ca ambele state să aibă șanse reale să devină membre în organizațiile europene. După semnarea acordului, efectele nu au întârziat să apară, dat fiind că UDMR a devenit partid care făcea parte din coaliția de la guvernare (Vădean, 2011). Etapa a treia este recunoscută ca „etapa NATO”, în cadrul căreia ambele state aveau același scop - și anume accesarea în NATO. Odată cu venirea la putere a lui Emil Constantinescu, în 1996, România a promovat o politică de apropiere de statele ce se aflau în centrul Europei - dintre aceste state făcând parte și Ungaria. Această apropiere era intens încurajată, în contextul summit-ului NATO de la Madrid, din 1997. România nu a reușit să devină în 1997 membră a NATO, dar Ungaria a făcut pasul prin care a devenit țară membră, în 1999, la Washington. Prin aderarea Ungariei la NATO, granița vestică a României devenea linia de delimitare a alianței. Iar noua poziție a Ungariei a dat o altă imagine a relațiilor cu România (Vădean, 2011).

În concluzie, relațiile româno-ungare în perioada post-comunistă au fost puse la încercare de viziunile diferite ale celor două state, dar care au reușit să coopereze pentru a putea realiza interesele pe care le aveau.

RELAȚIILE ECONOMICE DINTRE ROMÂNIA ȘI REPUBLICA MOLDOVA DUPĂ 1989

Relațiile dintre România și Republica Moldova au fost întotdeauna realizate în condiții foarte bune, deoarece cele două state sunt înrudite din punct de vedere cultural, lingvistic sau istoric. Dialogul dintre cele două state a fost unul foarte bun. Încă de la proclamarea Republicii Moldova ca stat independent, din august 1991, țara noastră și-a arătat susținerea față de vecinul său. România a fost primul stat care a recunoscut independența acestuia. Țara noastră a sprijinit economic Republica Moldova încă din primul moment al formării acesteia. Însă relațiile bilaterale dintre cele două state aveau loc încă din 1990, de când Republica Moldova exista sub denumirea de Republica Sovietică Socialistă Moldovenească. La acel moment s-a semnat un acord prin care oficialii unor departamente și ai unor partide din cele două state se angajau să poarte negocieri. Printre primele tratate încheiate este convenția cu privire la turism,

în 27 septembrie 1990 (Bîzgu, 2006). În 1992 a fost înființată ambasada Republicii Moldova în România, iar în același an cele două state încheiau un acord prin care erau de acord cu înființarea unei Comisii Interparlamentare - cu scopul de a grăbi procesul de alăturare legislativă dintre cele două state. Ele urmăreau adaptarea economică, culturală și spirituală. Prin această decizie se dorea cooperarea în toate domeniile. În februarie 1993, președintele Camerei Deputaților, Adrian Năstase, a avut o întrevedere cu președintele Parlamentului Republicii Moldova, Petru Lucinschi, la care s-a dezbătut ideea reuniunii Comisiei Interparlamentare „Chișinău-București”. Însă, din 1993 și până în 1997, acțiunile interparlamentare dintre cele două state sunt stopate (Bîzgu, 2006). În anul 1997 granița Giurgiu-lești-Galați a fost folosită în scop internațional pentru transportul de mărfuri și călători. În 1998 cei doi președinți, Emil Constantinescu și Petru Lucinschi, au avut o întâlnire la Galați pentru a evalua funcționarea Comitetelor Interministeriale - activitatea fiind evaluată în mod pozitiv și realizată în urma semnării acordurilor de cooperare din 1997, de la București. Anul 1998 a fost un an benefic pentru relațiile dintre România și Republica Moldova - adaptările de ordin cultural și economic fiind un real succes.

În concluzie, relațiile României cu Republica Moldova au fost, în cea mai mare parte, de ordin economic și cultural. Dialogul dintre cele două state a fost unul foarte bun, creat pe baza similarităților dintre cele două țări - Republica Moldova fiind parte a României în perioada interbelică.

ROMÂNIA ȘI NATO

După evenimentele din decembrie 1989, au avut loc schimbări atât la nivel intern, cât și la nivel extern. Dacă pe plan intern întregul nucleu al partidului comunist avea să se destrame în numai 24 de ore și în locul său venea la putere o nouă formațiune politică, numită Frontul Salvării Naționale, pe plan extern se luau măsuri pentru o deschidere față de vestul Europei și de sistemul democratic. Prima oară când s-a adus în discuție despre integrarea fostelor țări comuniste în NATO s-a petrecut la reuninunea Consiliului Atlantic, ce a avut loc la Londra între 5-6 iulie 1990. În urma reuniunii, NATO era dispusă să colaboreze cu statele ce până nu de mult îi erau adversare. La diferență de exact un an, adică 5-6 iulie 1991, a avut loc întrunirea Consiliului NATO la Copenhaga, unde, în continuare, organizația era dispusă să înceapă un dialog cu țările ex-comuniste

și să demareze parteneriate constructive. Un moment care a evidențiat și dorința țărilor din estul Europei de a fi membre NATO și pe care îl putem numi istoric s-a produs pe 1 iulie 1991, când, la Praga, Tratatul de la Varșovia și-a încetat existența. Această decizie a fost, totodată, o mare victorie a democrației în fața comunismului (Pașcu, 2007).

Ca răspuns la cele întâmplate la 1 iulie 1991 la Praga, șefii de stat și de guvern ai statelor membre NATO se întrunesc la 8 noiembrie 1991 la Roma, pentru a propune foștilor adversari demararea raporturilor de cooperare. Miniștrii de externe ai: Cehoslovaciei, Estoniei, Poloniei, Bulgariei, Ungariei, României, Lituaniei, Letoniei sau Uniunii Sovietice erau invitați să se alătore reuniunii miniștrilor de externe ai NATO, din decembrie 1991, la Bruxelles. Scopul era de a lansa un parteneriat și a preciza ce prevede acest parteneriat. Integrarea României în NATO nu s-a produs instant: pentru a putea fi parte integrată în organizație, țara noastră a trebuit să treacă printr-un proces de aderare. Printre momente se numără perioada octombrie 1990-noiembrie 1993, când au loc discuții și vizite între președinte, prim-ministru, ministrul apărării sau ministrul de externe ai României, cu oficiali din partea NATO. Pe 1 aprilie 1990 are loc inițierea unui program strategic dintre România și Statele Unite, numit “MIL-TO-MIL”. Acest program era important pentru cunoașterea militarilor ce făceau parte din Armata Română. Pe 26 ianuarie 1994, România aderă la Parteneriatul de Pace, fiind primul stat din Europa de Est și Centrală care adoptă această decizie. În 14 septembrie 1994, țara noastră comunică organismelor NATO primul Program Individual de Parteneriat NATO-România. În 1994, în Polonia (Cooperative Bridge), respectiv 1995, în România (Cooperative Determination), au loc acțiuni și exerciții multilaterale ale parteneriatelor cu țările membre ale NATO. Aceste exerciții au avut rol de cunoaștere din punct de vedere militar. Tot în anul 1995 are loc C4I (Combined Endeavor), la care participă 8 dintre statele partenere, printre acestea aflându-se și România, și două state care erau membre NATO - Statele Unite și Germania. În cadrul acestei aplicații se verifică interoperabilitatea ce ține de sistemele de comunicare. Acestea sunt doar o parte dintre evenimentele la nivel diplomatic între România și NATO, ce trebuie realizate pentru ca țara noastră să devină stat membru (Mincu, 2014).

ADERAREA ROMÂNIEI LA STRUCTURILE EUROPENE

1. *Aderarea României la Consiliul Europei*

În data de 16 martie 1990, România declară că dorește să adere la Consiliul Europei, iar pe 19 decembrie următorul an țara noastră va trimite la Strasbourg (unde se află sediul Consiliului Europei) cererea oficială. În 1992, trei oficiali delegați de Consiliul Europei au vizitat România. Astfel că în anul 1993 Comisiile ce se ocupau de respectarea drepturilor omului, din partea Consiliului Europei, au votat favorabil aderearea României. A urmat votul pozitiv dat de Adunarea Parlamentară a Consiliului Europei, prin care țara noastră era acceptată în organizație. Totul s-a finalizat în 4 octombrie 1993, când Consiliul de Miniștri a luat decizia de a invita România să devină membră a Consiliului Europei. În decurs de câteva zile de la anunț, Teodor Meleșcanu, ministrul de externe al României, a semnat Statutul Consiliului Europei, la Viena. Pentru România, aderarea la Consiliul Europei a reprezentat o etapă de o importanță deosebită în relațiile țării noastre cu organizațiile europene - această aderare dând șansa începerii dialogului cu Uniunea Europeană, organizație în care România dorea să devină țară membră (Roșca, 2010).

2. *Aderarea României la Uniunea Europeană*

Pe lângă aderarea în NATO, România s-a îndreptat și spre alte structuri europene și euro-atlantice, în anii '90. Una dintre ele este UE (Uniunea Europeană) - dialog început la 1 februarie 1993, când țara noastră încheie Acordul European, prin care România, Comunitățile Europene și țările ce fac parte din aceasta se asociază. Între 21-22 iunie același an, Consiliul European de la Copenhaga acceptă ca statele din Europa Centrală și cele din Est să poată adera la UE - organizația începe să se extindă și în țările care au făcut parte din fostul bloc comunist. Această extindere vine cu anumite norme ce trebuie respectate de țările ce vor să adere la UE. Un prim criteriu ține de domeniul politic, iar acesta prevede că, pentru ca o țară să devină membră UE, trebuie să se asigure că există democrație în acel stat, să respecte drepturile și libertățile cetățenești și pe cele ale minorităților, asigurându-le protecție. Un al doilea criteriu se referă la sfera economică, unde este necesară realizarea unei economii de piață care să funcționeze și care să fie la același nivel cu cele existente printre statele deja membre ale Uniunii Europene. Iar cel de-al treilea criteriu se referă la obligațiile pe care un stat membru UE le are cu privire la respectarea obiectivelor politice, economice sau monetare ale Uniunii Europene. La

1 februarie 1995, Acordul European de Asociere, pe care România l-a semnat în urmă cu doi ani, intră în vigoare. Tot în același an, pe 22 iunie, România trimite cererea oficială de aderare la UE, împreună cu strategia la nivel național cu privire la aderarea României - care este semnată de președinte, liderii celor două camere ale Parlamentului și de toți liderii partidelor parlamentare. Pe 30 iunie, la Bruxelles se stabilește cadrul juridic prin care România va participa la programele comunitare, care aveau în vedere ramurile economice, culturale, științifice sau tehnice. În 15 iulie 1997 este publicată Agenda 2000 de către Comisia Europeană, aceasta fiind un document care se referea la extinderea organizației, la aspecte ce țin de ramura financiară a UE în perioada 2000-2006 și la viitoarele politici comunitare. Acest document se referea și la țările care doreau să devină membre, numărul acestora însumând nu mai puțin de 10 state, printre care și România (Roșca, 2010). Statele candidate primeau un document numit „foaie de parcurs”, prin intermediul căruia trebuia să noteze parcursul progresului în însușirea acquis-ului comunitar, care și acesta, la rândul său, era într-o continuă evoluție. În martie 1999, Consiliul European de la Berlin votează în unanimitate Agenda 2000 și se ia decizia de a se înființa două noi aparate de preaderare: primul se numește SAPARD (Programul special de aderare pentru agricultură și dezvoltare rurală) și se ocupă de domeniul agriculturii, iar cel de-al doilea se numește ISPA (Instrument pentru politici structurale pentru preaderare), care se ocupă de structura procesului de preaderare. O ultimă decizie pe care Consiliul Europei o ia la cea întâlnire se referă la dublarea sprijinului financiar pentru statele candidate - această măsură intrând în vigoare odată cu începutul anului 2000. În continuare, programul PHARE, în urma revizuirilor, este instrumentul esențial de intervenție în ceea ce privește acquis-ul comunitar. În perioada 10-11 decembrie 1999, Consiliul European de la Helsinki decide să pornească negocierile cu 6 state ce doreau să devină membre UE, printre acestea aflându-se și România. Prin această decizie se atestă importanța extinderii Uniunii Europene și în statele din Europa Centrală și de Est, pentru ca prosperitatea și stabilitatea să continue în Europa. Tot Comitetul European de la Helsinki afirma că realizarea criteriului politic ce a fost consfințit la Copenhaga constituie o condiție pentru ca statele candidate să devină membre ale UE. Se stabilește că vor exista conferințe cu toate cele șase state candidate în parte, iar aceste conferințe vor avea loc în 2000. În 1 ianuarie 2007, România, împreună cu Bulgaria, devin oficial țări membre ale Uniunii Europene (Roșca, 2010).

CONCLUZII

Privind comparativ politica externă a României, anii '80 au fost dominați de sistemul autoritar exercitat de Nicolae Ceaușescu. Acesta a fost singurul care lua decizii în ceea ce privește viitorul țării. Ideologia și gândirea sa arhaică, împreună cu practicarea cultului personalității, au dus România într-un punct în care celelalte state nu mai doreau să aibă relații diplomatice cu țara noastră. Pe când anii '90 au găsit România într-un proces de schimbare de regim, în care principalul obiectiv pe plan extern a fost aderarea în structurile europene.

În ceea ce privește relațiile cu URSS în timpul comunismului, au existat anumite probleme, deoarece ideile lui Nicolae Ceaușescu au fost contradictorii cu cele ale conducătorului sovietic, Mihail Gorbaciov - termeni ca Perestroika sau Glasnost fiind complet refuzați și criticați de liderul de la București. Odată cu trecerea României de perioada comunistă, dialogul cu Rusia - deoarece blocul comunist sovietic se destrămasese - nu am mai fost la fel de accentuat, însă a continuat să existe, referindu-se în ceea mai mare măsură la acoduri prin care cele două state să nu lupte una împotriva celeilalte. În toată această perioadă au existat în continuare influențe sovietice în România, ca de exemplu implicarea KGB-ului pentru a elimina foștii adversari politici.

În ceea ce privește relațiile României cu Statele Unite, în ultimul deceniu al perioadei comuniste din țara noastră dialogul a fost unul destul de accentuat - liderii republicani ai acelei vremi din Statele Unite dorind să întrețină dialogul cu România. Țara noastră a primit și „Clauza națiunii celei mai favorizate”, însă, din cauza gândirii arhaice a lui Nicolae Ceaușescu, a pierdut această clauză, iar, cu trecerea anilor, dialogul cu SUA a devenit din ce în ce mai nedevelopat. Primul deceniu postdecembrist a găsit relațiile româno-americe încă în desfășurare, deoarece SUA era interesată de poziția geopolitică a României cu privire la Marea Neagră, ceea ce a fost un pas înainte pentru țara noastră de a mai avea relații bilaterale și de a mai încheia acorduri cu Statele Unite.

Înainte de revoluție, dialogul României cu statele din Orientul Mijlociu era unul prosper, ca de exemplu relațiile cu Egiptul sau implicarea României în conflictul dintre Iran și Irak au făcut din țara noastră un stat foarte activ în conflictul ce a avut loc: România a încheiat mai multe acorduri economice sau militare cu statele din Orientul Mijlociu. Președintele Nicolae Ceaușescu chiar și-a exprimat dorința de a media conflictul din țările arabe. După revoluție,

dialogul cu statele arabe a continuat, însă de această dată România a purtat discuții cu statele din zona subsahariană (Somalia, Angola sau Rwanda), în care a întreprins diferite misiuni în cadrul NATO - structură unde România a dorit să devină țară membră, după evenimentele din decembrie 1989.

Alte relații pe care România a dorit să le aibă, în anii '80, au fost cele cu Franța: acestea au fost doar o tentativă, care într-un final au eșuat, deoarece ideologia lui Nicolae Ceaușescu nu era pe aceeași lungime de undă cu cea a liderilor francezi. Aceștia din urmă promovau un regim democratic în care drepturile și libertățile cetățenilor erau respectate, pe când sistemul autoritar al lui Nicolae Ceaușescu era unul în care tot ce ține de drepturile și libertățile cetățenești sau de migrație era respins total. Practicarea cultului personalității la ceea vreme atingea cote maxime.

În anii '90, România a mai purtat dialoguri cu state precum Ungaria - care s-au derulat într-un mod destul de dificil, dat fiind faptul că relațiile dintre cele două state erau destul de încordate. Dar au ajuns într-un final la un numitor comun, deoarece ambele state aveau anumite interese, iar pentru ca acestea să se concretizeze necesita cooperarea celor două. Au mai existat relații și cu Republica Moldova, care s-au desfășurat în condiții extrem de bune, dialogul fiind unul prosper. România a fost primul stat care a recunoscut independența Republicii Moldova. Au mai existat și relații cu state din Asia Centrală, precum Uzbekistan, Turkmenistan sau Kazahstan, care au contat, pentru România în ideea unei viitoare aderări în structurile europene și euro-atlantice.

Poate cele mai importante relații pe care România le-a avut, după căderea comunismului, au fost cele cu organizațiile europene și euro-atlantice, acesta fiind și principalul obiectiv al României în anii '90. Legat de Consiliul European, țara noastră a reușit să devină țară membră la un interval destul de scurt (1993) după căderea comunismului. Acest succes a deschis României dialogul cu Uniunea Europeană, cu care vor avea loc discuții de aderare pe toată durata anilor '90. La fel s-a întâmplat și cu NATO, în care România și-a dorit extrem de mult să intre încă din acea perioadă, însă nu a reușit la Summit-ul NATO din 1997. Dacă pe plan extern armata română era la cel mai înalt nivel, rivalizând cu cele ale statelor care au fost primite în organizație la acel moment, pe plan intern existau în continuare probleme, ceea ce a făcut imposibilă aderarea țării noastre. Un amănunt ce se distinge este acela că atât în NATO cât și în Uniunea Europeană, România nu a putut pătrunde încă din

anii '90 - aceste realizări facându-se după anul 2000. De aici putem remarca o dificultate de dialog a țării noastre pe plan extern, în primul deceniu după eliberarea din comunism.

În concluzie, politica externă a României în anii 1980-1990 a fost marcată de tranziția dintre comunism și democrație. Evenimentele din 1989 semnifică momentul în care țara noastră reușește să pună capăt regimului comunist și se orientează spre democrație, prin care să poată prospera și să micșoreze diferența enormă dintre ea și vestul Europei. Anii '80 ai politici externe a României au fost diferiți de anii '90 - multe dintre relațiile bilaterale schimbându-se între cele două decenii: unele au continuat și în perioada postdecembristă, direcțiile pe care România le-a ales între cele două decenii fiind diametral opuse. Cel mai marcant aspect îl semnifică schimbarea de regim ce avut loc în decembrie 1989.

Studiul de față a dorit să arate diferențele dintre politica externă a României în ultimul deceniu al regimului comunist și primul deceniu în care s-a trecut la democrație. Rezultatul cercetării a fost expunerea celor două mentalități diferite între cele două perioade de timp. Dacă prima perioadă a fost dominată de autoritatea lui Nicolae Ceaușescu - interval de timp

în care acesta era singura persoană care lua deciziile pe toate planurile, nimeni neputând să i se împotrivescă - în a doua perioadă lucrurile au stat într-un alt fel, deoarece România reușise să se desprindă de comunism. O aștepta însă un drum lung de parcurs pentru a-și îndeplini obiectivele stabilite, acelea de a face parte din organizațiile europene și euro-atlantice. Lucru destul de greu de realizat, dat fiind tot trecutul românesc până în 1989. În anii '80, România a avut relații cu state precum Uniunea Sovietică, Statele Unite sau state din Orientul Mijlociu - putem spune că a fost activă pe plan internațional, însă toate aceste relații au luat sfârșit o dată cu conștinetizarea gândirii rudimentare a lui Nicolae Ceaușescu. Această decizie a statelor străine de a întrerupe dialogul cu România a avut consecințe în anii '90, deoarece statele erau reticente în deschiderea dialogului cu țara noastră. Probabil unul dintre principalele motive pentru care România a reușit să încheie în continuare acorduri cu alte state a fost poziția sa geostrategică față de Marea Neagră, pentru care alte state aveau un grad ridicat de interes. Diferența dintre anii '80 și anii '90 în politica externă a României a fost una destul de mare, pentru că s-a făcut trecerea de la comunism la democrație. Astfel, țara noastră a cunoscut o nouă etapă în relațiile internaționale.

BIBLIOGRAFIE

- Atanasiu, M. (2018) „Evoluția Relațiilor Politico-Militare Româno-Ruse Post- 1989”, *Revista de Științe Militare București* 18, 2 (51), pp. 95-111.
- Bîzgu, T. (2006) „Aspecte ale relațiilor economice dintre Republica Moldova și România”, *Scientific and Technical Bulletin* Chișinău Nr. 9, pp. 15-28.
- Boerescu, D.-S. (2018) *Manipulări din istoria României. Teroriștii din Decembrie 1989-realitate, ficțiune sau manipulare criminală?*. București: Editura Integral.
- Popescu, C., Alba Iulia (2017) „Aspecte cu privire la evoluția relațiilor militare dintre România și Statele Sahariene înainte și după evenimentele din Decembrie 1989”, *Buletinul Universității Naționale de Apărare „Carol I“*, București, Nr. 2, pp. 17-26.
- Cătănuș, A.-M. (2015) „Provocările Gorbaciovismului. Reacții românești la perestroika și glasnost”, în Diac C. (coord.) *Dezintegrarea U.R.S.S.: cauze și consecințe*. București: Editura Universității din București, pp. 99-123.
- Chivochi, F. (2015) „1989, un an fierbinte în relațiile româno-franceze”, *Revista Memoria*, Nr. 90, pp. 111-117.
- Dorin, M. (2006) „Relațiile Româno-sovietice târzii”, *Buletin Științific*, Iași: Cugetarea, Nr. 15, pp. 204-216.
- Georgescu, G. (2018) „O retrospectivă analitică a contextului crizei datoriei externe a României din anii 1980”, în *A deeper insight into the background of 1980s external debt crisis in Romania*. Munich Personal RePEc Archive, Germany, pp. 1-23.
- Holcă-Nistor, R. G. (2018) „Romania's Position Towards Iraqi-Iranian War (1980-1988)”, în *The Challenges Of Communication. Contexts and Strategies in the World of Globalism*. Tirgu Mureș: Arhipelag XXI Press, Nr.5, pp. 217-223.
- Lucinescu, I. C. (2012) „Parteneriat strategic România-Statele Unite. Importanța sa pentru securitatea Regiunii Extinse a Mării Negre”, *Revista Română de Studii de Intelligence*, București, Nr. 7, pp.117-132.
- Marin, G. (2013) „Romania and Central Asia”, *EU-Central Asia Monitoring Policy*, Nr 12, pp. 1-4.
- Mărcău, F.-C. și Ciorei, M. A. (2011) „Relațiile româno-americe în perioada comunistă”, *Revista Research and Science Today*, Nr.2. , Târgu Jiu: Editura Academica Brâncuși, pp. 37-51.
- Mîncu, C. (2014) „Condiții și evoluții operaționale și tehnice în domeniul sistemelor de comunicații și informatice, în procesul de aderare la NATO”, *Revista de Științe Militare*, 14 (2), București, pp. 19-27.
- Nuică, Cristina-Păușan (2017) „Securitatea Europei depinde de Orientul Mijlociu - relațiile româno-egiptene în anii '80”, în volumul *Muzeul Național XXIX*, București, Nr. 29, pp. 257-269.
- Pașcu, I. M. (2007) *Extinderea Nato: Cazul României Raport Personal*. București: Editura Poriect, pp. 6-146.
- Roșca, I. (coord.) (2010) *România date și fapte*. București: Agenția Națională de presă Agerpres, pp. 5-284.
- Sadowsky, L. (2019) „Ultima vizită a lui Nicolae Ceaușescu în Franța - iulie 1980, un eșec diplomatic”, în *Anuarul Institutului de Istorie» George Barițiu*, Series HISTORICA LVIII. Cluj-Napoca, pp. 231-241.
- Simon, J. și Binnendijk, H. (1997) „Romania and NATO: Membership Reassessment at the July 1997 Summit”, *National Defense University, Institute for National Strategic Studies*, Nr. 101, pp. 1-4.
- Tismăneanu, V. (2006) „Comisia Prezidențială Pentru Analiza Dictaturii Comuniste din România”, în *Raport final*, București, pp. 9-666.
- Vădean, M.-R. (2011) *Relațiile româno-ungare în contextul integrării în structurile europene și euroatlantice*. Iași: Editura Lumen, pp. 2-31.